

Environmentální etika

biocentrismus & zlo

Biocentrismus I.

- Co je to biocentrismus?
- A. Velký zlom v našem vidění světa.
- (před vznikem biocentrických postojů je svět morálního jednání omezen na lidské bytosti /mýtus totiž morální jednání nezná a západní svět chápe jako hodnotu o sobě pouze člověka a duchovní bytosti/)
- B. Zlom ignorující faktický pokrok vědy a jeho přínos našemu poznání světa.
- (biocentrici svoji revoluční změnu staví výhradně na změně hodnotového postoje a biologicky jsou velmi nepoučení – alespoň zpočátku – v nahlížení etického jsou to zároveň kantovci (pouze dobrá vůle je určující, ne výsledek i anti-kantovci – i živé bytosti jsou morálním bytím)

Biocentrismus II.

- C. Směr, který po relativně dlouhou dobu zůstal mimo zájem hlavních vývojových proudů etiky.
- (Právě proto, že byl revoluční hodnotově a zároveň ignorantní vůči pokroku našeho biologického poznání světa.)
- D. Směr, který je v jistém smyslu přímo protikladem ekocentrismu.
- (Ten ignoroval podrobnější zkoumání hodnotového světa a navazoval na objevy biologie a ekologie.)
- /Teolog a filosof versus lesní inženýr – přesný popis začátků biocentrismu a ekocentrismu./

Biocentrismus III.

- A teď již doopravdy – co je to biocentrismus? I.
- Až na pár výjimek byli jak lidé, tak společnosti po pádu mýtického světa většinou nevědomě a většinou též přirozeně antropocentričtí.
- Dogmatický výklad světa založený na křesťanské věrouce dával antropocentrickému vidění světa základ (jak také jinak – v zemědělsko-pastýřské společnosti se ohledy k přírodě tolik nenosí).
- Způsob existence většiny lidí po většinu času odkazoval k antropocentrismu jako k nástroji přežití. (jako zemědělci si prostě nemůžete dovolit být příliš biocentričtí).

Biocentrismus IV.

- A teď již doopravdy – co je to biocentrismus? II.
- Jenže:
- A. Dogmatická verze výkladu světa byla narušena (zejména v osvícenství). To by samo o sobě by nestačilo (první racionalisté byli svým poměrem k přírodě horší než poslední představitelé dogmatického katolicismu - většinou).
- B. Významně se proměnil způsob života velké části společnosti – zemědělství přestalo být hlavním zdrojem obživy a městský člověk už přírodu nemusí vnímat utilitárně a může mít smysl pro přírodu divokou.
- C. Evropské myšlení přejalo prvky myšlenek východních filosofí a mezi nimi i myšlenku primátu vůle, které po několika transformacích dává vznik konceptu, který jako základ pro vstup do etického světa nedává rozumnost či rozumovost, ale vůli žít.

Biocentrismus V.

- Albert Schweitzer I.
- Potvrzuje co jsme si říkali ☺ – je teologem, který ale odmítá brát jistá dogmata jako platná a snaží se nový výklad křesťanského morálního poselství. (Je v tom oboje – odmítnutí stávajícího pohledu na hodnotový svět i snaha hledání lepšího výkladu!)
- Základem jeho postoje je nemožnost přijmout utrpení – proto přes protesty svých přátel začíná studovat lékařství: „Připadalo mi nepochopitelné, že bych mohl žít šťastně, když jsem kolem sebe viděl tolik lidí zápasit s utrpením a starostmi ... až do svých třiceti let budu považovat své právo žít pro vědu a umění, ale potom zasvětim svůj život nějaké bezprostřední službě lidem ...“
- Odjíždí tedy do Afriky (1913-1917), kde zakládá misijní stanici (Lambaréné).
- Zde dochází k dalšímu posunu jeho nového výkladu křesťanského světónázoru.

Biocentrismus VI.

■ Albert Schweitzer II.

„Při západu slunce třetího dne, u vesnice Igendia, jsme pluli podél ostrova ve středu široké řeky. Na písčitém břehu po levé straně se čtyři hroši s mlád'aty kolébali naším směrem. V tu chvíli, v únavě a depresi, mě jako blesk osvítila slova „úcta k životu“. Pokud vím, ta slova jsem nikdy neslyšel ani nečetl. Byl jsem si okamžitě vědom, že v sobě nesla řešení problému, který mě trápil. Došlo mi, že hodnotový systém, který by se zabýval jen našimi vztahy k ostatním lidem, by byl neúplný, a tak by postrádal sílu dobroty. Jen úctou k životu můžeme ustavit dušení a humánní vztah jak k lidem, tak ke všem živým tvorům na dosah. Jen tak se vyhneme ubližování druhým a v mezích svých schopností jim půjdeme na pomoc, kdykoliv nás potřebují.“

Biocentrismus VII.

- Albert Schweitzer III.
- Z předešlého A. Schweitzer vyvozuje:
- Chceme-li být morální, musíme znovu a jinak vytyčit hranice morálního.
- Vytyčení musí jít ve stopách předchozích rozšíření (barevní lidé) směrem k postoji, ve kterém bude etické určeno pouhou vůlí žít – a tu mají všechny živé bytosti.
- Descartovo – Myslím, tedy jsem – je „nicotným, nahodile zvoleným počátečním principem ..., který vás od etického postoje k životu odvádí“.
- Základní postoj: Jsem život chtějící žít, uprostřed života chtějícího žít.

Biocentrismus VIII.

■ Albert Schweitzer IV.

- Ze základní myšlenky – Jsem život chtějící žít, uprostřed života chtějícího žít. Podle A. Schweitzera vyplývá:
  - Dobré je život uchovávat a podporovat, a zlé je život ničit.
  - Schweitzer to ovšem chápe jako záměr, nikoliv jako dopad na svět. Naší vůlí má být život uchovávat a nikoliv ničit, ale za to co se děje v reálném světě, nemáme možnost být plně odpovědni:
  - A. Musíme ničit. B. Nemůžeme dohlédnout důsledky svých činů. Zejména v případě B. byl Albert Schweitzer absolutista – i když naše biofilní aktivita zapříčiní pozdější katastrofu je nutné ji uskutečnit.

Biocentrismus IX.

- Biocentrická nauka Alberta Schweitzera se záhy dostává do konfliktu s konceptem ekocentrickým, který kritizuje absolutizování hodnoty živého organismu a dává důraz na hodnotu biotických celků (ekosystémů).
- Chováme-li se podle A. Schweizera, často zapříčiníme více škody než užitku!
- Jakoby nedostatečná znalost přírodních procesů omezovala dobrý dopad dobré vůle.
- Na to museli další biocentrikové reagovat – aneb vývoj biocentrismu po střetu se slabým antropocentrismem a ekocentrismem.

Biocentrismus X.

- Luis G. Lombardi & Paul Taylor & Baird J. Callicott
  - Co přináší Luis G. Lombardi (pokus o zapracování poznání ekologických věd)
    - Vše živé má hodnotu o sobě – principiálně bychom vždy měli brát živý organismus jako cíl sám o sobě.
    - Přesto je nutné poměřovat hodnotu živých organismů mezi sebou a to na základě dvou kritérií.
    - A. Kritérium „přidané hodnoty“ (počet funkcí – vegetativní a další). V tomto smyslu jsou savci nadřazení hmyzu a člověk savcům.
    - B. Kritérium „přínosu pro nadřazený celek – ekosystém“.
    - Kritéria A. a B. jsou na sebe nepřevoditelná a musíme mezi nimi vždy volit.
  - Co přináší Baird J. Callicott (pokus o totéž v trochu jiné podobě)
    - Základem environmentální etiky je misantropismus (člověk je jediný přírodě přirozeně nepřátelský druh).
    - Počet lidí by neměl být větší než dvojnásobek počtu medvědů.

Biocentrismus XI.

- Paul Taylor I.
- Navazuje na Aristotela a kritiku eko-centrismu
- Každý organismus je teleologickým centrem (sleduje své vlastní cíle, má svá vlastní dobra).
- Tento unikátní cíl, příslušející ke každé živé bytosti, jí dává hodnotu o sobě. (Kámen nemá hodnotu o sobě, protože pro sebe nic nechce, ale každý živý tvor pro sebe cosi chce.)
- Teleologické cíle jednotlivých organismů jsou navzájem nepoměřitelné (vztahují se k sobě jako různice /co je to různice/), a proto nelze vytvořit hodnotový žebříček vyšších a nižších organismů – to zakládá symetrickou mezidruhovou spravedlnost, resp. nárok na ni.

Biocentrismus XII.

- Paul Taylor II.
- Z výše uvedeného podle P. Taylora vyplývají čtyři základní povinnosti vůči nelidskému světu přírody:
- Nepoškozování, nezasahování, podpora tam, kde to je nutné, odškodňující spravedlnost.
- Které, protože mohou jít proti sobě musíme doplnit pěti principy priority: sebeobrana, proporcionalita, minimalizace zla, distributivní spravedlnost a odškodňující spravedlnost.
- S těmito povinnostmi a principy můžeme vyřešit jakýkoliv konflikt mezi světem člověka a světem přírody.
- (Pozor na morální teologii pana Josina!) – snaha mít univerzální nástroje řešení etických problémů a její meze.

Problém zla I.

- 10 zlých činů
- nezastavit u nehody
- vražda
- ošidit stát na daních
- nepomoci napadenému člověku v nouzi
- opustit rodinu
- =
- vysmívat se člověku v neštěstí
- dopustit se nevěry
- získat výhodu značným finančním úplatkem
- nepomoci kamarádovi v nouzi
- záměrně špatně poradit spolužákovi při písemné práci

Problém zla II.

- Seřad'te všechny výše uvedené činy podle míry zla v nich obsažené od nejhoršího k nejméně špatnému.
- Výslovně uveďte, která kritéria Vám sloužila jako nástroj při rozhodování.
- S uvedených kritérií vyberte to nejvýznamnější.